

Ministerieel besluit tot voorlopige opheffing van de bescherming als monument van Hoeve Ooievaarsnest in Peer (Grote-Brogel)

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.1, 3°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;
- het besluit van de Vlaamse Regering van 2 oktober 2019 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 8, §1, 2°.

Procedurestappen en vormvereisten

Dit besluit kwam tot stand volgens de procedurestappen en de vormvereisten, beschreven in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.2.3 tot en met 6.2.5;

De volgende procedurestappen en vormvereisten zijn vervuld:

- de opheffing van de bescherming als monument werd onderzocht;
- de bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in een opheffingsdossier;
- advies over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed werd gevraagd aan de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed op 19 juni 2023;
- de behandeling van het advies is opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Motivering

Hoeve Ooievaarsnest werd beschermd als monument bij ministerieel besluit van 4 augustus 2009 omwille van de historische waarde, de architectuurhistorische waarde en de volkskundige waarde. Dit besluit werd gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 september 2009.

Het algemeen belang gevormd door de erfgoedwaarden wordt in het beschermingsbesluit als volgt omschreven:

- De historische waarde:

“De historische waarde ligt in de rijke documentatie qua teksten, tekeningen en cartografisch materiaal, waaronder documenten in het Rijksarchief van Hasselt (Grote-Brogel, schepenbank) en in het Nordrhein Westfälisches Hauptstaatsarchiv in Düsseldorf (Depositum Nesselrode-Ehreshoven). Verder was de boerderij, waarvan de grondvesten zouden teruggaan tot de 13de eeuw, bezit van de heren van Grote-Brogel in het ancien régime. Het complex werd heropgebouwd na een brand in 1866;”

- De architectuurhistorische waarde:

"De architectuurhistorische waarde ligt in de klassieke Kempische ordonnantie en in de traditionele verankerde baksteenbouw met vlechtingen en muizentanden;"

- De volkskundige waarde:

"De volkskundige waarde ligt in het feit dat de hoeve volgens een lokale mondelinge traditie het geboortehuis was van P. Bruegel de Oude, een tijdlang fungeerde als café en in de 18de eeuw diende als gevangenis van een aantal Bokkenrijders."

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: "door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming".

In functie van een algemene evaluatie van het beschermd bestand in Vlaanderen die als doelstelling heeft om een dynamische selectie van de essentiële en representatieve getuigen van het leven in Vlaanderen te vrijwaren, wordt het beschermd erfgoed getoetst aan de hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde.

De evaluatie van het beschermde bestand in Vlaanderen is gebaseerd op:

- de erfgoedwaarde zoals vermeld in het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 2.1, 26°: de archeologische, architecturale, artistieke, culturele, esthetische, historische, industrieel-archeologische, technische, ruimtelijk-structurerende, sociale, stedenbouwkundige, volkskundige of wetenschappelijke waarde waaraan onroerende goederen [en de cultuurgooederen die er integrerend deel van uitmaken] hun huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis ontleen;
- de vijf selectiecriteria die gehanteerd worden in functie van bescherming en die het afwegingskader vormen om het onroerend erfgoed te waarderen:
 - 1° zeldzaamheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed uitzonderlijk voorkomt in relatie met de geografische context, de historische context, de typologie of het oeuvre;
 - 2° herkenbaarheid: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een goed herkenbare uitdrukking is van zijn oorspronkelijke functie, uitzicht of vormgeving, of van een belangrijke fase in de latere ontwikkeling daarvan;
 - 3° representativiteit: geeft aan in hoeverre het onroerend goed typerend is voor een geografische of historische context of een welbepaalde typologie of een bepaald oeuvre;
 - 4° ensemble: geeft aan in hoeverre het onroerend goed een sterke samenhang vertoont tussen de verschillende elementen;
 - 5° context: geeft aan in hoeverre er tussen het onroerend goed en zijn directe of ruimere omgeving een sterke relatie is op landschappelijk, stedenbouwkundig of esthetisch vlak.

De evaluatie van de erfgoedwaarden van Hoeve Ooievaarsnest in Peer op basis van de erfgoedwaarden en huidige criteria voor bescherming is als volgt:

- 1° zeldzaamheid: In Peer zijn 22 hoeves beschermd als monument. Zestien hiervan dateren uit de 19de eeuw. Twaalf van de 22 beschermde hoeves worden beschreven als Kempische hoeves. Als 19de-eeuwse Kempische langgestrekte hoeve is Hoeve Ooievaarsnest dus niet zeldzaam binnen het beschermde agrarische bestand in Vlaanderen (architecturale waarde en historische waarde);

2° herkenbaarheid: Wat rest van Hoeve Ooievaarsnest is geen gaaf bewaard voorbeeld van een 19de-eeuwse Kempische langgestrekte hoeve. De architecturale waarde is gering. Hierdoor is Hoeve Ooievaarsnest niet langer voldoende herkenbaar voor bescherming als monument op Vlaams niveau.

3° representativiteit: De huidige ruïne is geen authentieke getuige van de voormalige hoeve die eigendom was van de heren van Grote-Brogel of de vermeende geboorteplaats van Pieter Bruegel de Oude. Deze hoeve is afgebrand in 1866. De huidige hoeve is geen materiële getuige van deze gebeurtenissen. Wat rest van Hoeve Ooievaarsnest kan dus enkel een representatief voorbeeld zijn van een 19de-eeuwse Kempische langgestrekte hoeve. De erfgoedkenmerken en -elementen die Hoeve Ooievaarsnest typeren zijn echter zwaar aangetast vanwege de slechte bouwfysische staat. Hierdoor is Hoeve Ooievaarsnest binnen de typologie van 19-eeuwse Kempische langgestrekte hoeves nog weinig representatief. De historische en architecturale waarde is bijgevolg gering.

4° ensemble: Het ensemble van het gebouwenbestand van Hoeve Ooievaarsnest is verloren gegaan omwille van de materiële teloorgang (architecturale en historische waarde). De traditionele elementen in de omgeving van de hoeve zijn slechts gedeeltelijk bewaard en de omgeving zelf is sterk gewijzigd. De walstructuur is deels uitgevlakt en aan de noordzijde zelfs volledig verdwenen. De beplanting is recenter en bestaat in hoofdzaak uit opgaande eiken met ondergroei van es, hazelaar, meidoorn en Amerikaanse vogelkers. Paden en houtwallen te zien op kaarten uit de 19de eeuw zijn niet meer aanwezig, net zoals de moestuinen. Twee oude linden ten noordoosten bleven bewaard, maar één ervan is afgebroken en uitgehold. Het ensemble van de hoeve en haar omgeving is dermate aangetast dat ze weinig bijdraagt aan de erfgoedwaarden (historische, architecturale en culturele waarde) van Hoeve Ooievaarsnest.

5° context: De hoeve is, net zoals in de 19de eeuw, nog steeds gelegen in een agrarisch landschap. Vooral in de vallei van de Abeek bleef het kleinschalige landschap, gekenmerkt door een gevarieerd bodemgebruik, waardevolle cultuurhistorische elementen en een bijzonder reliëf, goed bewaard. Deze vallei, met inbegrip van de hoeve en omgeving, is dan ook opgenomen in de inventaris van het landschappelijk erfgoed

Op basis van alle huidige selectiecriteria zijn de erfgoedwaarden (historische, architecturale en volkskundige waarde) van Hoeve Ooievaarsnest ontoereikend voor bescherming.

De hedendaagse inzichten inzake erfgoedwaarde hebben geleid tot een gewijzigde context waarin de erfgoedwaarden onvoldoende zijn voor een bescherming van Hoeve Ooievaarsnest in Peer als monument. De vrijwaring van de erfgoedwaarden van het beschermde monument is niet langer vereist omwille van het algemeen belang.

De bescherming van Hoeve Ooievaarsnest in Peer (Grote-Brogel) als monument wordt opgeheven omwille van het algemeen belang.

DE VLAAMSE MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING,
WONEN EN ONROEREND ERFGOED BESLUIT:

Artikel 1. Het ministerieel besluit van 4 augustus 2009 houdende bescherming als monument van zes hoeves te Peer, waaronder de Hoeve Ooievaarsnest, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 23 september 2009, wordt voorlopig gedeeltelijk opgeheven.

Art. 2. Het beschermde goed Hoeve Ooievaarsnest, Hoogstraat 4 in Peer (Grote-Brogel), waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, bevindt zich op de percelen met de volgende kadastrale gegevens: Peer, 3de afdeling, sectie D, perceelnummers 508A(deel), 509, 510, 511D, 514D, 515B en 516C.

Het plan met de aflijning en de plaats van de aanplakking van het bericht over het openbaar onderzoek is opgenomen als bijlage 1 bij dit besluit.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van het beschermde onroerend goed waarvan de bescherming voorlopig wordt opgeheven, wordt als bijlage 2 bij dit besluit gevoegd.

Art. 3. In artikel 1 van het ministerieel besluit van 4 augustus 2009 houdende bescherming als monument van zes hoeves te Peer wordt punt 1° opgeheven.

In artikel 2 van het ministerieel besluit van 4 augustus 2009 houdende bescherming als monument van zes hoeves te Peer wordt punt 1 opgeheven.

Het plan met nummer 1 als bijlage bij hetzelfde besluit van 4 augustus 2009 wordt opgeheven.

Brussel, 06/10/23

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Getekend door: Matthias Diependaele (Sig)
Getekend op: 2023-10-06 17:53:49 +02:00
Reden: Ik keur dit document goed

Matthias DIEPENDAELE